

LEVER SIN DRÖM

PÅ EN GÅRD PÅ ÖLAND, NÄRA JORDEN OCH HANTVERKET SKAPAR SARA KÅNÅHOLS ETT LIV DÄR ALLT HÄNGER IHOP.

Sara Kånåhols

Textilhistoriker
och handvävare

Kulturlagret består av Sara Kånåhols, och det lager av garn och kunskap som finns hos henne.

sarakanahols.se

Den stora och lurviga hunden Bolinder hälsar oss i dörröppningen. I badrummet piper det från små nykläckta kycklingar som behöver lite extra husvärme. Nybakat bröd ligger och väntar i handvävt linne. Ripsmattor och trasmattor på golvet. Ett fälltäck på sängen. I hörnet i vardagsrummet står vävstolen, ljus genom de munblåsta fönsterglasen kommer från tre håll. Utanför börjar våren så sakteliga komma. Vi har kommit hem till Sara Kånåhols och Adam Norman på norra Öland.

Gården införskaffades för drygt 4 år sedan, Sara arbetade då som lärare i vävning på Gamleby folkhögskola och Adam som museipedagog i Västervik.

För två år sedan bestämde de sig för att leva sina drömmar fullt ut och flyttade hit permanent. Här ska de arbeta med hantverk, odla och leva ett gott liv.

FANN VÄVNINGEN

Sara har sina rötter i Dalarna, i Mora. Hon gick musiklinje på gymnasiet. Där fann hon folkmusiken och medeltidsdansen. Båda inriktningarna gav textil inspiration. Visst hade hon sedan barn burit moradräkt och hon fick sin farmors dräkt vid konfirmationen. Men nu ville hon väva det folkliga, sy medeltidskläder, lära sig mer.

Det blev två år på textillinjen på Mora folkhögskola där vävningen fanns med i utbildningen. Och tur var det. För även om det var sömnaden Sara sökte sig till, var det vävningen som blev viktigast.

– Vävningen är så lik musiken; logiken, rytmen, flödet. När man väl har bestämt sig och funnit takten är det bara att hänga på, och man gör samma

sak i långa moment, det ger ett lugn och en trygghet som jag uppskattar.

Efter ett par år i studentlägenhet i Uppsala, då hon skaffar sin första vävstol ”Lilla blå” och studerar på Textilvetenskapen, blir det Dalarna igen, och Sätergläntans vävutbildning. Hon berättar engagerat om all kunskap hon fick med sig; vävningen av det folkliga, analyserna, diskussionerna om vävredskap och om möjligheterna att leva som vävare.

– Det är så häftigt, hur våra redskap styr skapandet. Det var något jag fick med mig från Sätergläntan, och så att använda rörskedar (vävsked med rör av vass eller trä) istället för metallskedar. Det ger den där lilla skevheten som gör att väven får ett liv.

På utbildningen vävde hon tyg till ett livstykke, och ett sängöverkast i blått som visades på SHR:s 100-årsjubileum på Nordiska museet i Stockholm, samt magder, förkläden till moradräkten (artikel och vävbeskrivning i VÄVmagasinet 4/13).

RANDHUVUD

Ränder har alltid fascinerat henne, hon har som hon säger ett säkert randhuvud. Ofta skapas de i vävstolen, eller om det är större ränder/rapporter, med papper och penna och färger.

– Ser man på de gamla textilierna är de ofta skapade direkt i vävningen, en trasmatta kan ha den bredd på ränderna som man ser innan den försvinner under bröstbommen, och sedan kan färgerna variera.

När Nordiska museet hade sin randutställning *Ränder, rytm, riktning* 2013 var Sara praktikant och fick tillsammans med Anna-Karin Jobs Arnberg, då

Kuddar i olika randningar. Kudden längst ner har en randning inspirerad från en äldre filt.
Nybakat i handvävt linne med indigoblå ränder.

intendent på museet, botanisera i samlingarna. Den mängd hon såg där har givit henne en bra bank att hämta ur. Nu kan hon gå direkt till digitalt museum, se på bilder och ”känna” en kvalitet. Det stora intresset är beklädnadstyger från tidigt 1800-tal. Då var mängden av variationer som störst, innan bomullen så småningom helt tog över.

– Det fanns fantastiska kvaliteter, härliga att bära och hållbara. Och fantastiska randningar! Favoritkvaliteten är halvylle med lin i varp och ull som inslag.

VÄVA KLÄDER

Sara bär idag en klänning hon har vävt tyget till och sytt själv. Tyget är en rekonstruktion från ett 1930-talsplagg som finns i samlingarna på Väster-

viks museum. Hon hittade den i samband med att hon var där med sina elever från Gamleby folkhögskola. Originaltyget har ränderna i varpriktningen men för att få den rätta tätheten och lite färre skaft vände hon och vävde med inslagsränder.

När Riksvävarna hade föreningsstämma 2018 blev hon ombedd att tillsammans med Elin Kindberg och Emma Frost visa kläder som de vävt tygerna till och sytt. Då visade hon bland annat denna klänning (sid. 16).

FRIA ATT LEVA SOM DE VILL

Hennes tid här på Öland är fördelad mellan att väva för avsalu, vara kursledare i vävning i Kalmar, frilansa som lärare i vävning på olika utbildningar, ta hand om djuren, odlingarna och huset.

dräkten

Sara har vävt tygerna till sin dräkt, vännen och sömmerskan Emma Frost har sytt.

– Genom att laga mycket mat själva, odla och ha ett billigt boende blir vi fria att leva det liv vi vill. Visst innebär det mycket arbete, men det är också tillfredsställande att få vara med och bygga upp något tillsammans.

HITTA SINA MÅLGRUPPER

Att leva på vävningen är en utmaning. När hon bestämde sig för att göra det till ett yrke gjorde hon en marknadsanalys och arbetade fram en strategi för att hitta en framkomlig väg.

– Jag visste vad jag inte ville. Jag vill inte leva på folk som bara har pengar. Istället fick jag fundera på vem som vill spara ihop till att köpa handvävda och hållbara textilier.

Jag kom fram till att en viktig grupp är folkdräktsintresserade, de skaffar sig en dräkt för flera generationer.

Så har vi alla i medeltids- och reenactment-rörelserna som brinner för sin hobby.

En annan viktig målgrupp är de som ägnar sig åt byggnadsvård, de har ofta känslan för kvalitet och äkthet men där är det idag stort fokus på trä – där skulle det behövas mer textil. Så kunder tror jag finns!

Inför varje uppdrag gör hon noggranna kalkyler. Hon delar in kostnaden för en väv i tid för uppsättning och tid för vävning. Det gör det fördelaktigt om fler personer vill ha samma väv, därför ber hon dem som beställer att kolla om de inte kan hitta fler som vill hänga på.

Vilka argument har du för att man ska välja ett handvävt tyg?

– Är det bara ett tyg, vilket som helst man

är ute efter, är kanske inte detta rätt väg att gå. Då kan jag hjälpa dem att hitta rätt genom att köpa ett maskinvävt tyg som passar.

Men är det en speciell randning, en speciell kvalitet, då är handvävningen suverän. Man kan få det precis som man vill ha det, och det blir ett hållbart och genomtänkt tyg. Och så får man den lilla, lilla skevheten som ger djupet, när människan får vara med i görandet.

Drömuuppdraget skulle vara att få väva något långsiktigt, något stort, att få inreda en hel miljö. Att få göra textilier till detta huset, det känns inspirerande; nya möbelklädsler, gardiner, sänghimmel, handdukar, duschdraperi i halvlinne impregnerat med bivax...

– Men att även få göra till någon annan, det skulle vara fantastiskt.

Färga och väv med indigoblått

I månadsskiftet juli-augusti 2018 samlades ett antal vävare för att färga med indigo och väva.

Sara Kånåhols höll i kursen som arrangerades i samarbete mellan Sydostvävarna och Gamleby folkhögskola. När vi kommer är arbetet i full gång. I vävstolarna sitter varpar med olika tekniker. I en rosengångsväv testas olika mönster och blå nyanser. En del vävar har ikatmönster, där varpen eller inslaget har fått omknytningar innan färgningen. Både växtfibrer och animaliska fibrer färgades.

Mellan färgningarna av garner till vävarna passar deltagarna på att även färga till egna projekt och doppar även lite kläder som behöver en ny look.

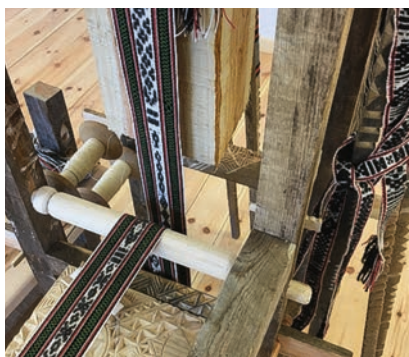
Ovan t v Inslagsrips med ikatfärgat inslag.

T h Sara Kånåhols var kursledare på kursen *Färga och väv med indigoblått* på Gamleby folkhögskola.

Nedan t v Elizabet Christiansson färgar in till en väv.

T h Resultatet av Elizabets infärgning.

Livsmönster

EN TEXTIL BERÄTTAR

I mitt konstnärliga arbete arbetade jag länge i en berättande tradition som har sin grund i 60-talets politiska konst. Det textila mötte jag efter att jag hade avslutat mina studier på Konstfacks avdelning för skulptur. Efter Konstfack gjorde jag en längre resa i Guatemala och blev tagen av rikedomerna i ursprungsbefolkningens hantverk och då framför allt de textila traditionerna. Men egentligen var det inte det textila som jag fastnade för utan en konst som var förankrad i människornas vardagsliv. Konsten handlade inte där om något utanpåliggande utan är ett verktyg mot ett hundraårigt förtryck. Konsten är en angelägenhet. En delaktighet och stolthet som berör alla, det var inspirerande. När jag kom tillbaka till Sverige började jag undersöka våra egna textila traditioner och såg hantverket som en möjlighet att komma bort ifrån en konst som ibland kan vara exkluderande. Genom handens arbete kunde jag nå människor med andra erfarenheter, få andra

typer av samtal. Hantverket blev för mig ett sätt att avdramatisera konsten. Göra den mer tillgänglig via en gemensam erfarenhet av handens arbete. Jag kunde också öppna upp för konstens frågor med människor som inte var en självklar del av samtidskonsten.

Men på senare tid har jag funderat på om det inte var något jag egentligen missförstod i den guatemalteckiska konsten. Jag tog vid i min egen berättande tradition och ornamentikens bärkraft förstod jag inte storheten i eller kanske inte vågade lita på. I dag försöker jag undersöka en mönstertradition som inte bara handlar om ytans dekoration utan också kan säga oss något om mönstren i våra liv, hur vi organiserar oss i de små sociala sammanhangen men även mönster i en global samhällsstruktur. Jag tror att mönstren jag mötte i Guatemala fungerade som en färdriktning och ett uttryck för ett kollektivt bevarande av Mayafolkens samhällsordning, hårt pressad av kolonialism och rasism.

Då blir hantverket och ornamentiken en motståndshandling mot majoritetssamhällets fyrkantighet. Det är kunskap överförd i en praktik och det är inte medvetandet som leder till handling utan handling som leder till medvetande.

Forskning visar att om man till exempel har fått en stroke och drabbas av förlamning så kan man påskynda tillfriskningen och hålla igång muskelminnet genom att se någon annan göra de rörelser man själv inte är i stånd till. På samma sätt tror jag att vi kan förstå hantverket inte bara som en visuell upplevelse utan också som en rent kroppslig upplevelse som sätter igång ett djupt nedärvt minne. Där utförare och betraktare delar en gemensam förståelse av att vara verksam som människa.

Här tycker jag att hantverket spelar en viktig roll i den offentliga konsten, för att den inkluderar, väcker lusten till handling, och den kan göra det genom att vara del av ett kollektivt skapande. Det personliga uttrycket finns där samtidigt som det finns något som är större än mig, det handlar inte så mycket om mig som enskild konstnär utan handens erfarenhet öppnar upp och sätter mig i kontakt med min tid, min dåtid och framtid. I det nedärvda minnet och hantverkets gemensamma erfarenhet finns också en annan rörelse som sätter oss i kontakt med själva de material som vi ju faktiskt till allra största del består av. Hantverkets verktyg blir här ett slags övergångsobjekt som sätter mig i relation och i kommunikation till materialet. Det här blir viktigt kanske framför allt i vår tid när vi står inför en ekologisk kollaps, det går inte längre att betrakta materialet som något utan egen agenda. Materialiteten drabbar oss nu på så många olika sätt och jag tror att vi måste närma oss materialen med en helt annan ödmjukhet. Inse att gränserna mellan det egna jaget och materialiteten är flytande, det finns inget som principiellt skiljer mig från träet jag bearbetar, trådarna jag tvinnar, luften jag andas, det är ett ömsesidigt beroende.

Zusammenhalten (Hålla ihop)
av Petter Hellsing, visades på *Rum för textil konst*.
Artikel om symposiet sid. 8–11.

petterhellsing.se